

Szenvedélyes vita a jövőért

A meghívó *beszélgetést* jelzett. A valóság *vitát* hozott. Szenvedélyes, őszinte vitát és bírálatot, személyekre való tekintet nélkül. A DISZ Petőfi Körének hívására ezer volt partizán, illegális pártmunkás és fiatal értelmiségi gyűlt össze a Néphadsereg Központi Tiszti Házában. Tapasztalt pártmunkások, akik legtöbbet tettek a szabad Magyarországért és értelmes ifjak, akik legtöbbet tehetnek a boldog jövőért.

Néhány bevezető szó hangzott el, majd felállt valaki és elmondta, hogy az üzemben miért hallgatnak a munkások. Felállt valaki és elmondta, hogy egyes vezetők mennyire elszakadtak a munkástömegektől. Valaki könnyezve követte meg ártatlanul kivégzett harcostársainak emlékét. Valaki elmondta, hogy a XX. kongresszus óta több okos intézkedés történt, de ez csak a kezdet kezdete. Valaki felállt, de utána is és előtte is arról beszéltek, hogy minden múltbeli és eljövendő eredmény alapja a bizalom, a bizalom a pártban, a vezetésben.

Nem lehet a délutánból éjszakába nyúló vita forró hangulatát, minden mondanivalóját e rövid összegzésben visszaadni. Csak néhány tanulságra szorítkozhatunk.

A régi gárda

A személyi kultusz időszakára mennyi erőt, mennyi tapasztalatot, tudást tolt félre, hallgatott és hallgattatott el! Harcok tüzeiben edzett férfiak, nők, kipróbált forradalmárok beszéltek a küzdelmes korról, amikor a sokszor szektás, helytelen utasítások ellenére a nép sűrűjében sztrájkokat, tüntetéseket robbantottak ki, hatalmas szimpatizáns tömeget vontak az illegális kommunista párt köré. Ki tudja, hogy mi történt *valójában* a 20-as, 30-as években Magyarországon? Felhasználtuk-e *kellően* a magyar munkásmozgalom tapasztalatait mai munkánkban? A tudása és ereje teljében levő volt ifjúmunkásokat és az annyi vihart, nehézséget kiállt, bölcs öregebbeket — *a régi gárdát* megfelelő, irányító poszton találjuk-e? Sok a mulasztás, pedig mennyi tettvágy él bennük! Többen szóvá tették, hogy 11 év alatt össze sem hívták őket, hogy a párt történetének megírásához nem kérték ki véleményüket, hogy csak formálisan becsülik meg munkájukat. Pedig nem a díszoklevelek és a kitüntetések számítanak! Egyikőjük ezt mondta: »*Valahogy úgy fest a dolog, hogy a felszabadulás előtt ránk volt szüksége a pártnak, most pedig mintha csak nekünk lenne szükségünk a pártra. Mert mi nem tudunk a párt nélkül élni.*«

A XX. kongresszus tanítása: bontakoztassuk ki szabadabban, szélesebben a tömegek, a nép alkotóerejét. Mi lehet sürgetőbb annál, mint-hogy mindenekelőtt a munkásmozgalom bátor harcosainak, hőseinek rengeteg tapasztalatát, tudását és törhetetlen hűségét állítsuk maradéktalanul ügyünk szolgálatába.

Az 1949–53-as időszak

A találkozón talán minden egyes felszólaló beszélt a *Rajk-perről*. Az 1949-es évet fordulópontnak jelölték meg, mert ettől kezdve harapódzott el a bizalmatlanság, a mindenkiben ellenséget keresés, helyrehozhatatlan törvénysértések történtek, háttérbe szorultak a régi bér- és sztrájkhar-cok szervezői, a spanyol polgárháború a partizáncsaták katonái. Hadd idézzük e mondatot a vitából: *»Egyik oldalon volt a Rajk-per, a másik oldalon a helytelen gazdasági intézkedések, az egészségtelen centralizáció, az értelmiség lebecsülése, a tömegek véleményének háttérbe szorítása.«* A felszólalók népünk igazságérzetét szólaltatták meg, amikor azt sürget-ték, hogy történjék meg a Rajk-per ártatlan elíteltjeinek *teljes és nyilvános rehabilitációja*. De nemcsak erről volt szó. Azért is fel kell mielőbb tárnunk, mégpedig elvi mélységgel és elvi őszinteséggel az 1949–53-as időszak történetét, mert ez további előrehaladásunk, a teljes bizalom helyreállításának *alapja*. Csak akkor kerülhetjük el a jövőben a közel-múlt sajnálatos eseményeit, ha tudjuk, hogy a nép hallatlanul nagy és kimagasló eredményeket hozó erőfeszítése mellett *miért* torlódott annyi súlyos akadály a szocializmus útjába.

A bizalom

A bizalom, igen, ide torkollott minden szó. Megszilárdítani a pártban a bizalmat, amelyet az elmúlt évek megcsorbítottak — ez volt a tanács-kozás közvetlen célja, a felszólalók ehhez keresték az utakat-módokat, ebben adtak tanácsot. A párthoz és a szocializmushoz fűződő nagy szeretet fogalmazta az olykor nyers, de teljes szívvel és meggyőződéssel mondott szavakat is.

A csepeli dolgozó: *»A munkások azért hallgatnak, mert üldözik az üzemben a bírálatot és nem torolják meg a bírálót elnyomóit.«* A volt vasas *»ifi«*: *»A munkásmozgalom vezetői annak idején osztottak a munkásosztály sorsában, ugyanolyan lakásban laktak, ugyanazokban a boltokban vásároltak. A vezetőknek együtt kellett élniük a tömegekkel.«* Az egyetemi tanár: *»Olyan korhoz értünk, amikor nincsen helye a toldozás-foldozásnak. Ki kell nyitni az ablakot, hadd áramoljék be a XX. kongresszus levegője!«* A volt partizán: *»A fiatalság aktívabban vegyen részt*

a politikai életben és legyen sokkal kritikusabb.« A pártfőiskolai tanár: »A bizalmat nem lehet egy személyre korlátozni.« A zeneszerző: »A jövőben azt tartjuk szem előtt, hogy csak az a kommunista cselekedet, ami igaz, ami becsületes.« A vidéki munkás: »A mi pártunk minden igazságot elbír. A sajtó ne becsülje le a dolgozók értelmi színvonalát.« A minisztériumi tisztviselő: »Meg kell szüntetni a kettősséget, a bal- és jobboldali hibák elkövetőivel szemben egyféle mértéket kell használni.« A párttitkár: »Van már több, a XX. kongresszus szellemében fogant intézkedésünk. Ez még távolról sem elégséges. Nyílt, szenvedélyes, de objektív viták kellenek. Csak a viták vihetnek előbbre.« A Központi Vezetőség tajga: »A nagy lépések még hátra vannak. Nemcsak a párt és a tömegek, hanem a párttagok közti kapcsolatot is meg kell erősíteni.« Tudósításunkat az ő szavaival fejezzük be:

»Még ha lenne is visszahúzó erő, de olyan erő nincs, amely a XX. kongresszus elveinek győzelmét meg tudná állítani.«

(Béke és Szabadság, 1956. június 26.)

Djuka, Julius:

BESZÉLGETÉS A BUDAPESTI HIDAKNÁL.

Budapestnek a hét dunai hid városának más nagyvároshoz hasonlóan megvan a maga jellegzetessége. Most nem gondolok a Duna melletti szépségére, a sok, háborútól megviselt épületre, nem gondolok a szép Népstadionra, sem Csepelre. Gondolom, hogy minden városnak megvan a maga belső arculata, a maga különleges személyisége.

Itt Budapesten a kávéházak és a bennük folytatott beszélgetések adják ezt meg. Azt mondják, hogy mióta Budapest létezik, lakói szeretnek a kávéházba járni, hogy ott üldögélve, elbeszélgetve kicseréljék gondolataikat a legújabb eseményekről, legyen az katonai válság, vagy ciprusi kérdés. Itt hallani a legújabb híreket tekintet nélkül arra, hogy az ujságok hozták-e vagy sem.

A Dundo Moroje előadása utáni reggel a fekete mellett lehetett leggyorsabban hallani színészeink óriási sikeréről. Sokkal gyorsabban, mintsem a kritika az ujságokban megjelent. A kávéházban lehetett például hallani nem is